

8 Ağustos 1988

TÜRKİYE'DE YENİ BİR SOSYAL TARİH ÇALIŞMA ALANI OLARAK İŞÇİ GÖÇÜ

Türkiye'de tamamladığım lise öğrenimimin sonuna değin tarih dersi en çok sevdiğim ve en başarılı olduğum dersler arasındaydı. Hamburg'da üniversiteye başlamadan bir yıllık lise bitirme öğrenimi yapmam gerekti. Latince, tarih ve siyasal coğrafya gördüğüm dersler arasındaydı. Türkiye'de her zaman pekiyi aldığım tarih dersinden Federal Almanya'da zayıfla orta arası bir puan olan "geçebilir" notununu alabiliyordum. Buna çok üzüldüğümden tarih hocasını nedenini sordum. Hoca bana: "siz bana yalnızca olayın tarihi gelişimini ve nasıl olduğunu anlatıyorsunuz. Oysa ben daha çok konunun neden ve niçinlerinin sizin de kendi öz katkılarınızla anlatılmasını istiyorum" diye yanıt verdi.

Kanımda bu eliştiriy Türkiye'deki henüz uygulamada olan eğitim sistemine yönelik çok ciddi ve haklı bir serzenişti. Türkiye'deki öğretimde hocaların derslerde anlattıklarının ve kitaplarda yazılı olanların öğrenciler tarafından sınavlara mümkünse aynen yansımaları istenir. Tekrara ve önemli ölçüde ezberle dayanan, buna karşın niçin ve nedenleri irdelemeyi ve yaratıcılığı önemse-miyen bir eğitim sistemi Türkiye'de günümüzde de belirleyici konumda diye düşünüyorum.

Bana öyle geliyorku bu durum çoğu az gelişmiş ülkede belkide bilinçli olarak benimsenen veya benimsetilen eğitim sisteminin en belirgin çıkması. Dünya nüfusunun dörtte üçünü oluşturan az gelişmiş ülkelerde günümüze değin evrensel önemde yeni buluşlar yapabilen ve örneğin n o b e l ödülü alabilenlerin hemen hemen yok denecek düzeyde olması, yalnızca araştırmalar için gerekli maddi koşulların sınırlılığıyla açıklanamaz sanıyorum.

Araştırma, irdeleme, yeni katkıları ve yaratıcılığı öngören bir eğitim sisteminin yokluğuna yönelik eleştirilerin tüm bilimsel çalışma alanlarında çok ciddiye alınması gereken bir öge olması gerektiği kanısındayım.

Ancak yapılan çalışmalar tarih bilimcilerin araştırmalarına önemli ölçüde kaynak olarak kullanılabilir niteliktedir.

Federal Almanya'da bir süre öncesine değin resmi olarak da "misafir işçiler" yada "yabancı işçiler" olarak isimlendirilen göçmenlerin bilimsel araştırmalara konu olmaları, kalıcılığın ağırlık kazanması ve ailece yerleşme süreciyle başlı-yor. Özellikle göçmen işçi çocuklarının dil yetmezlikleri nedeniyle Federal Alman çocukların okul eğitiminde sorunlar yaratmaları, büyük kentlerin bazı semtlerinde Türklerin yoğun yaşamalarından Alman toplumu için yeni sorunların doğabileceği kuşkularının ağırlık kazanması, oturma, çalışma ve sosyal alanlardaki yasal sorunların sürekli gündeme gelmesi sonucu, bu sorunları ve çözümlerini konu alan inceleme ve araştırmalar büyük ilgi gördü. Eğitim, hukuk, sosyal yaşam, toplumsal uyum, farklı kültür ve konut alanlarına yönelik yüzlerce yayınlı Federal Almanya'da göçmenlerle ilgili araştırmalar adeta yeni bir okuyucu pazarı buldu. Bu alanda uzmanlaşmayı yeğleyen bir kaç yayınevi bile şimdilik kendini benimsetmişe benziyorlar.

Salt tarihçi bir gözlem ve içerikle yapılan çalışmaların sayısı azolmakla birlikte, diğer konulardan yola çıkan araştırmaların önemli bir kesiminde Federal Almanya'daki göç olayının tarihi de incelenmektedir. Kuşkusuz bu çalışmalarda Federal Almanya'daki göçmenlerin üçte birini oluşturan Türkler, araştırmaların ana konusun olmaktadır.

Almanya'da göçmen işçi çalıştırmanın tarihi bu ülkedeki sanayi devriminin yaygınlaşmasına koşut olarak başlıyor. Bu yüzyıllık tarihi inceleyen belli başlı bir kaç yayınsa (örneğin: Ulrich, M., 1880 den 1980 ne Almanya'da yabancı çalıştırmanın tarihi, Berlin-Bonn 1986; Spaich, M., Almanya'da yabancılar, Weinheim und Basel 1981) yabancı çalıştırma ve göçmenlerin tarihini genelde araştırdıklarından, Türkiye'den gelen göçmenlerin tarihi özel olarak ele alınmamaktadır.

Almanca yapılmış yüzlerce varan yayın, tarihçi araştırmacıların kaynak kullanımı için oldukça zengin malzeme oluşturmaktadır.

Türkiye'den dış ülkelere kitlesel anlamda işçi göçünün tarihi, programda da belirtildiği gibi "Yeni bir sosyal tarih çalışma alanını" oluşturmaktadır. Gerçekte tarih çalışmaları belli

Yurtdışına çalışmak için gidenlerin motifleri, planları ve gerekçeleri nelerdi ? (Bu konuda yapılmış sosyolojik araştırmalardan yararlanma olanağı var !). Dışgöçün göçedenlerce gelişimi ve hazırlığı nasıl olmuştur ? İşçiler hangi oranda bir içgöç sürecinden sonra dışgöçe karar vermişlerdir ve hangi oranda doğrudan kırsal veya kentsel bölgelerden göçetmişlerdir ? Göçedenler geçicilik-kalıcılık konusunda nasıl bir planlama yapmışlardır ve bu planlama nasıl bir gelişme göstermiştir ? (Bu konuda da yapılmış araştırmalar önemli ölçüde kaynak olarak kullanılabilir !).

Dışgöçe katılanların 1973 lere değin önemli bir kesimi hangi sebeplerden Türkiye ye geri dönmüştür ve hangi bölgelere hangi yaklaşımlarla geri dönmüştür ? Geri dönüş sonrası bu kişi ve ailelerde hangi sosyo-ekonomik ve kültürel gelişmeler olmuştur ? Dönülen yer ve insanlarla ilişkiler ve uyum, özellikle çocuklar bakımından, nasıl olmuştur ?

Göçederek Batı-Avrupa ülkelerinde uzun süredir yaşamakta olanların günümüzdeki konumları nedir ? Hangi oranda kesin kalıcılığa karar verilmiş yada verilememiştir, neden ? Göçmenleşme süreci nasıl bir gelişme göstermiştir ? Aile ilişkileri, gelenksel değerler ve getirilen kültür nasıl bir etkilenmeye uğramıştır ?

Birinci, ikinci ve üçüncü kuşağın birbiriyle olan ilişkileri nasıldır, yaşadıkları ülkeyle ve geldikleri Türkiye/ile ilişkileri ve bağları hangi durumdadır ? (Bu alanlarda da yapılmış çalışmalardan kaynak olarak geniş ölçüde yararlanma olanağı vardır !).

Dışgöç olayının Türkiye ekonomisi, sosyal yaşamı ve toplumsal değişimindeki yeri ve etkileri nelerdir ? Türkiye nin Batı-Avrupa ülkeleriyle ilişki ve yaklaşımında dışgöçün rolü olmuştur, evetse hangi alanlarda ve hangi oranda ?

Son olarak göçmenlerin buldukları ülkelerdeki geleceklerini kendileri nasıl değerlendirmektedirler, nasıl bir planlama ve yaklaşım içersindedirler ? Bu konuda nasıl bir çalışma ve uğraş içersindedirler ? Bu yakın göç olayının diğer dışgöçlerle benzerlikleri ve farklılıkları nelerdir ?

Demekki ben tüm bu soru ve konuları irdelemeyi, arıştırmayı ve onlara yanıt bulmayı, yada bulmaya çalışmayı öngören bir tarih yazımına girişilmesini öneriyorum. Tüm bu soru paketlerini

Göçmenlere yaşadıkları ülkelerde toplumun her kesiminde eşit hak - eşit uygulama uğraşı veren bizlerin kişisel ve örgütlü politik çalışmalarımız da bu ereği içermektedir.

İleriye yönelik bu perspektive karşın, Türkiye`den gelen veya Türkiye asıllı olan insanların da Türkiye`nin genel sosyal tarih incelemesi içersinde yeralmaları gerekir diye düşünüyorum, geldikleri ülke sosyal tarihi içersinde yer alacakları gibi. Bu nedenle de dışülkelere göç olayının tarihinin yazılması, Türkiye`nin yakın tarih çalışmalarında gözardı edilmemesi gereken bir çalışma alanını oluşturduğu kanısındayım.

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI
TÜSTAV